

Henkilöstön näkemyksiä ja kokemuksia liikkumisen edistämisestä varhaiskasvatuksessa

"Parasta Liikkuvassa varhaiskasvatuksessa on, että monenlaiset tilanteet huomataan mahdollisuudeksi liikkumiselle. Liikkumisen ei tarvitse olla kankeaa ja autoritääristä vaan iloista yhdessä heittäytymistä ja kokeilua."

Henkilöstön näkemyksiä ja kokemuksia liikkumisen edistämisestä varhaiskasvatuksessa

Kirjoittajat:

Katariina Kämppi

Virpi Inkinen

Harto Hakonen

Kaarlo Laine

Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 377

ISSN: 0357-2498 (painettu)

2342-4788 (verkkajulkaisu)

ISBN: 978-951-790-515-2 (painettu)

978-951-790-516-9 (verkkajulkaisu)

Liikunnan ja kansanterveyden edistämissäätiö LIKES
Suomen Uusiokuori 2020

SISÄLLYS

Tiivistelmä.....	4
Johdanto.....	6
Tutkimuksen toteuttaminen.....	8
Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset – tietoisuus ja kokemukset	12
Varhaiskasvattajien osaaminen ja koulutustarpeet.....	14
Varhaiskasvatusyksikkö liikkumisen mahdollistajana.....	16
Toimintatavat varhaiskasvatuksen muodon mukaan.....	20
Toimintatavat päiväkodin koon mukaan.....	22
Toimintatavat ohjelmaan rekisteröityneissä ja muissa yksiköissä.....	23
Varhaiskasvatusryhmä liikkumisen mahdollistajana.....	24
Liikunnallisen toimintakulttuurin edistäminen varhaiskasvatusyksiköissä	27
Liikkumista edistävät ja estävät tekijät yksikössä.....	27
Henkilöstön arviot työssäjaksamisestaan	30
Kokemukset Liikkuva varhaiskasvatus -toiminnasta.....	34
Yhteenveto	42
Henkilöstö luo liikuntamyönteistä toimintakulttuuria	42
Henkilöstön voimavarat toimintakulttuurin mahdollistajina.....	43
Kehitettävää riittää jatkossakin.....	44
Lähteet	46

TIIVISTELMÄ

Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelman tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle liikkumisen ilo ja riittävä päivittäinen fyysinen aktiivisuus. Osana ohjelman seuranta ja arviointia toteutettiin keväällä 2020 kysely varhaiskasvatuksen henkilöstölle. Kyselyllä selvitettiin henkilöstön näkemyksiä ja kokemuksia varhaiskasvatuksen toimintakulttuurista liikunnan ja liikkumisen näkökulmasta.

Sähköinen kysely jaettiin Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelman kuntakoordinaattoreiden kautta kuntien varhaiskasvatuksen henkilöstölle keväällä 2020. Tämän lisäksi kyselystä viestittiin ohjelman Facebook-sivun ja uutiskirjeen kautta. Kyselyyn vastasi 2008 henkilöä kaikkiaan 96 kunnasta.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön näkemykset liikkumista edistävistä toimintatavoista omassa yksikössä olivat hyvin myönteisiä. Suurin osa on sitä mieltä, että heidän yksikössään lasten liikkumisen mahdollistaminen on kaikkien tehtävä. Kaksi kolmesta varhaiskasvattajasta on sitä mieltä, että istumisen vähentäminen, kieltojen purkaminen ja lapsille myönnetty lupa kokeilla rajojaan liikkujina ovat käytössä olevia toimintatapoja heidän yksikössään.

Liikkumista varhaiskasvatusyksiköissä edistävät merkittävästi useat henkilöstöön liittyvät asiat, kuten osaaminen, keskinäinen vuorovaikutus, asenteet ja mahdollisuus täydennyskoulutukseen. Sen sijaan merkittävästi liikkumista estäviä asioita varhaiskasvatusyksiköissä ovat tilojen riittävyys ja esteettömyys, henkilöstön riittävyys sekä lapsiryhmien koko.

Varhaiskasvatushenkilöstön tietoisuus varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksista on erinomainen. Oman osaamisensa lasten liikkumiseen liittyen arvioi hyväksi tai erinomaiseksi 80 % vastaajista. Kolmannes oli osallistunut viimeisen kolmen vuoden aikana liikunta-aiheiseen täydennyskoulutukseen. Noin puolet vastaajista koki tarvitsevansa koulutusta ja noin viidennes vertaistukea paikallisen tai alueellisen verkostotyön kautta. Huolta herättää, että noin viidennes henkilöstöstä arvioi työkykynsä henkisten vaatimusten kannalta melko huonoksi tai kohtalaiseksi.

Liikkumisen edistämiseen liittyvää kehitettävää löytyy yksikkötasolta huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä, lähtökohdaltaan erilaisten lasten yhdenvertaisesta huomioinnista ja lasten osallisuudesta. Kokemukset Liikkuva varhaiskasvatus -toiminnasta olivat myönteisiä ja siitä uskottiin jäävän pysyviä käytänteitä yksikköön. Jatkossa toivottiin koulutusta, keskustelua henkilöstön kesken, koko henkilöstön osallistumista ja vanhempien aktivoitumista omalta osaltaan.

Liikkumisen edistäminen varhaiskasvatuksessa vaatii vakiintuakseen rakenteita ja rutiineja sekä jatkuvaa vuorovaikutusta henkilöstön kesken. Koko yksikön henkilöstön mukaan ottaminen liikuntamyönteisen toimintakulttuurin suunnitteluun ja toteuttamiseen vahvistaa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä. Henkilöstö luo ja välittää yksikön liikuntamyönteistä toimintakulttuuria lapsille ja yhdessä lasten kanssa.

KYSELYYN VASTASI

2008

HENKILÖÄ

96

KUNNASTA

OMAN OSAAMISENSA LASTEN LIIKKUMISEEN LIITTYEN

80%

VASTAAJISTA ARVIOI HYVÄKSI
TAI ERINOMAISEKSI

VARHAISKASVATUKSEN HENKILÖSTÖN NÄKEMYKSET

liikkumista edistävästä
toimintatavoista omassa
yksikössä olivat hyvin myönteisiä.

KAKSI KOLMESTA VARHAISKASVATTAJASTA

on sitä mieltä, että istumisen vähentäminen,
kieltojen purkaminen ja lapsille myönnetty lupa
kokeilla rajojaan liikkujina ovat käytössä olevia
toimintatapoja heidän yksiköissään

YKSI KOLMESTA VARHAISKASVATTAJASTA

oli osallistunut viimeisen kolmen vuoden
aikana liikunta-aiheiseen täydennyskoulutukseen

VIIDENNES HENKILÖSTÖSTÄ

arvioi työkykynsä henkisten
vaatimusten kannalta melko
HUONOKSI TAI KOHTALAISEKSI

Liikkumista varhaiskasvatus-
yksiköissä edistävät merkittävästi
useat henkilöstöön liittyvät asiat:

OSAAMINEN
KESKINÄINEN VUOROVAIKUTUS
ASENTEET
MAHDOLLISUUS
TÄYDENNYSKOULUTUKSEEN

Merkittävästi liikkumista estäviä
asioita varhaiskasvatusyksiköissä:

TILOJEN RIITTÄVYYS JA
ESTEETTÖMYYS
HENKILÖSTÖN RIITTÄVYYS
LAPSIRYHMIEN KOKO

JOHDANTO

Valtakunnallisen Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelman tavoitteena on mahdollistaa jokaiselle lapselle liikkumisen ilo ja riittävä päivittäinen fyysinen aktiivisuus. Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelma pohjaa varhaiskasvatustalakiin, varhaiskasvatussuunnitelman perusteisiin ja varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksiin.

Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelma oli vuosina 2015–2019 Ilo kasvaa liikkuen -ohjelma. Uuden nimen myötä ohjelma kytkeytyy entistä vahvemmin valtakunnalliseen Liikkuvat-ohjelmakokonaisuuteen, jonka tavoitteena on liikunnallisen kokonaisaktiivisuuden nouseminen kaikissa ryhmissä. Ohjelman strategisesta johtamisesta vastaavat opetus- ja kulttuuriministeriö ja Opetushallitus. Ohjelmaa koordinoi Likes. Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelmaa toteutetaan ja kehitetään laajassa poikkihallinnollisessa yhteistyössä.

Kehittämistyö Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelmassa lähtee liikkeelle yksikön omista tarpeista ja lähtötilanteesta. Liikkeelle lähdetään pienten askelten ideologialla nopeasti kokeillen. Pitkän aikavälin tavoitteena on liikuntamyönteinen toimintakulttuuri. Toimintakulttuuria muokkaavat työn perustana olevat arvot, asenteet, periaatteet ja kriteerit. Kyse on siis liikkumisesta ja hyvinvoinnista osana arjen pedagogiikkaa.

Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset perustuvat lapsen oikeuksiin sekä uusimpaan tutkimustietoon siitä, minkälainen fyysinen aktiivisuus ja liikunta tukevat lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia. Suositusten mukaan alle kouluikäisten lasten tulisi olla fyysisesti aktiivisia vähintään kolme tuntia joka päivä. Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelmassa on asetettu tavoitteeksi, että varhaiskasvatus mahdollistaa lapselle vähintään kaksi tuntia liikkumista päivässä.

Vauhti virkistää

Vähintään kolme tuntia liikkumista joka päivä

Kuva 1. Suositeltava fyysinen aktiivisuus koostuu päivän mittaan kuormittavuudeltaan erilaisista arjen touhuista (Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset 2016).

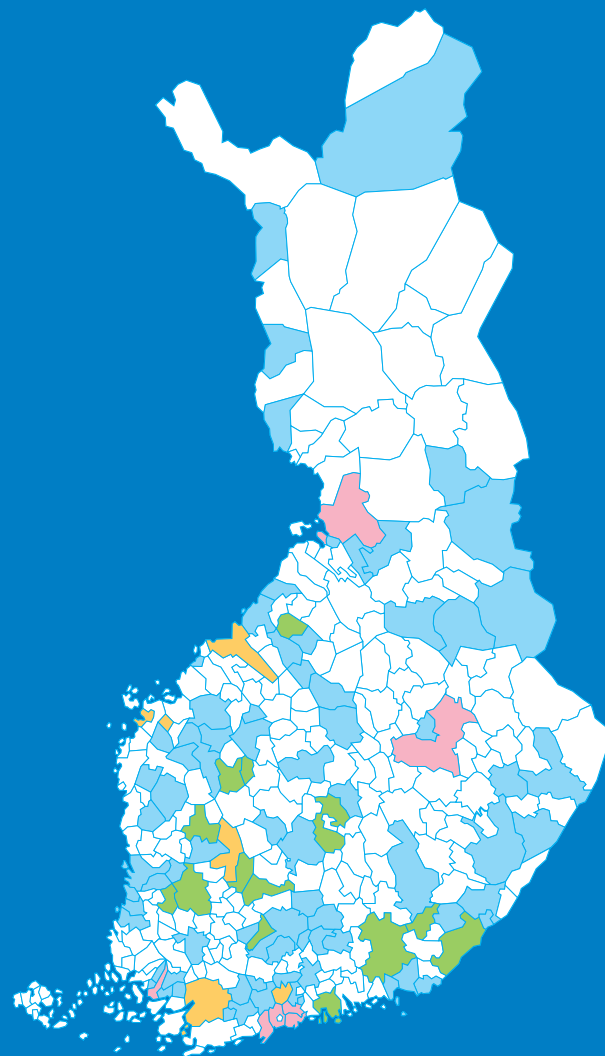
TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Aineistonkeruu

Sähköinen kysely varhaiskasvatuksen henkilöstölle toteutettiin keväällä 2020 osana Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelman seuranta ja arviointia. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää varhaiskasvatushenkilöstön näkemyksiä ja kokemuksia oman yksikkönsä toimintakulttuurista liikunnan ja liikkumisen näkökulmasta. Tulosten avulla voidaan päätellä, miten ohjelman tavoitteet ja henkilöstön kokemukset ja näkemykset kohtaavat. Kyselyn teemoja olivat varhaiskasvatusyksikkö ja -ryhmä liikkumisen mahdollistajina, varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset, koulutustarpeet, työssä jaksaminen sekä kokemukset Liikkuva varhaiskasvatus -toiminnasta. Kysely jaettiin varhaiskasvatuksen henkilöstölle pääasiassa ohjelman valtakunnallisen kuntakoordinaattoriverkoston kautta. Lisäksi siitä viestittiin ohjelman verkkosivujen, uutiskirjeen ja Facebook-sivun kautta.

22 kuntaan tehtiin kooste heidän oman henkilöstönsä tuloksista. Kunnat pystyvät hyödyntämään tuloksia paikallisessa kehittämistyössä.

Kyselyyn vastasi kaikkiaan 2008 henkilöä, jotka työskentelevät varhaiskasvatuksessa. Vastauksia saatiin yhteensä 96 kunnasta ympäri Suomen.

Aineiston kuvaus ja vastaajien taustatiedot

Yksikköön liittyvät taustatiedot

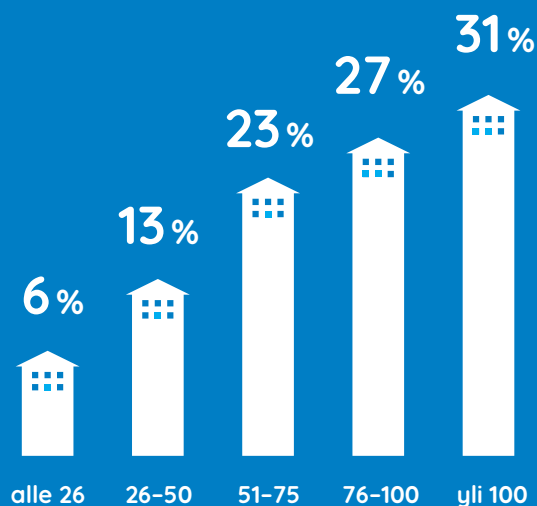
VARHAISKASVATUKSEN MUOTO

VARHAISKASVATUKSEN JÄRJESTÄJÄ

PÄIVÄKOTIEN KOKO LASTEN MÄÄRÄN PERUSTEELLA

YKSIKÖSSÄ ERITYISTÄ TUKEA TARVITSEVIA LAPSIA

Yleisimpiä erityisen tuen tarpeita olivat keskittyminen (1582), kommunikointi (1378), oppiminen (1267) ja liikkuminen (856).

YKSIKKÖ ON REKISTERÖITYNYT LIIKKUVA VARHAISKASVATUS -OHJELMAAN

Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelmaan liittyvät jatkokysymykset esitettiin vain tähän kysymykseen kyllä vastanneille.

Henkilöön liittyvät taustatiedot

VASTAAJIEN MÄÄRÄ AMMATTIRYHMITÄIN

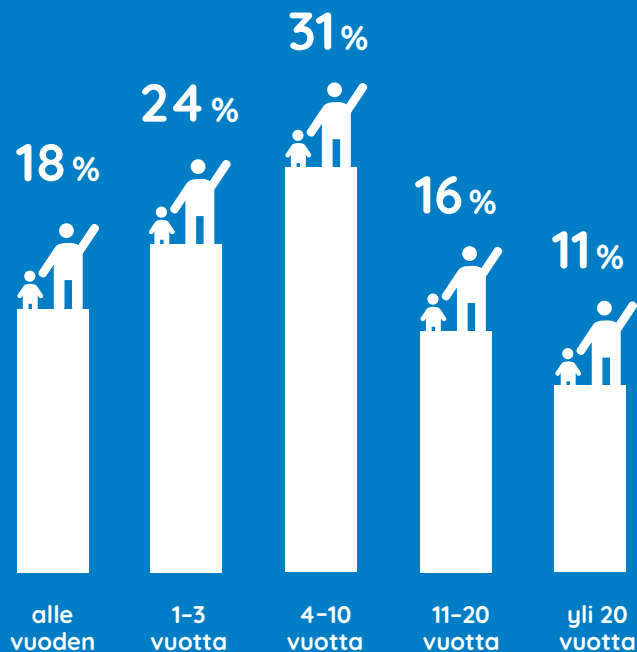

Muiden työntekijöiden joukossa oli avoimen toiminnan ohjaajia, avustajia, erityisavustajia, ryhmäavustajia, ryhmäperhepäivähoitajia, taidepedagogeja ja verkostotyöntekijöitä.

SUKUPUOLI

TYÖKOKEMUS NYKYISESSÄ YKSIKÖSSÄ

VARHAISVUOSIEN FYYSISEN AKTIIVISUUDEN SUOSITUKSET - TIETOISUUS JA KOKEMUKSET

Kyselyssä oli kerrottu, että varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositus on vähintään kolme tuntia päivässä ja se koostuu kuormittavuudeltaan monipuolisesta liikkumisesta: kevyestä liikunnasta ja reippaasta ulkoilusta (2 h) sekä erittäin vauhdikkaasta fyysisestä aktiivisuudesta (1 h).

Tämän jälkeen kysyttiin, onko vastaaja ollut tietoinen suosituksesta. Vastaajista 96 % vastasi kyllä. Tietoisuuden lisäksi kysyttiin mielipidettä suosituksen sopivuudesta. Kolme neljästä vastaajasta piti suositusta sopivana, joka viides piti sitä liian vaativana toteutuakseen ja 6 % oli sitä mieltä, että suositus toteutuu aivan helposti.

Kyselyssä kerrottiin myös Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelman tavoitteesta: varhaiskasvatus mahdollistaa lapsen liikkumisen

vähintään kaksi tuntia päivässä, joka kattaa noin 2/3 fyysisen aktiivisuuden suosituksesta. Tähän liittyen kysyttiin, onko tavoite mielestäsi mahdollista saavuttaa, mihin 86 % vastasi kyllä.

Syitä, miksi tavoite ei täyttyisi, kysyttiin avoimella kysymyksellä. Vastauksissa oli syinä mm. lasten ikä (aivan pienten lasten kanssa aikaa menee paljon perusrutiineihin), lasten erilaisuus liikkujina (toiset ovat luontaisempia liikkujia), henkilöstön asenteet ja se, että lapsi on vain lyhyen aikaa varhaiskasvatuksessa päivittäin. Vastauksissa nousi esiin myös varhaiskasvatäjien ajatus perheiden vastuusta lasten liikkumisessa, eli se ettei liikkuminen ole pelkästään varhaiskasvatuksen vastuulla.

"En olisi uskonut, että niin pienillä arjen muutoksilla lasten liikunta lisääntyy huomattavasti."

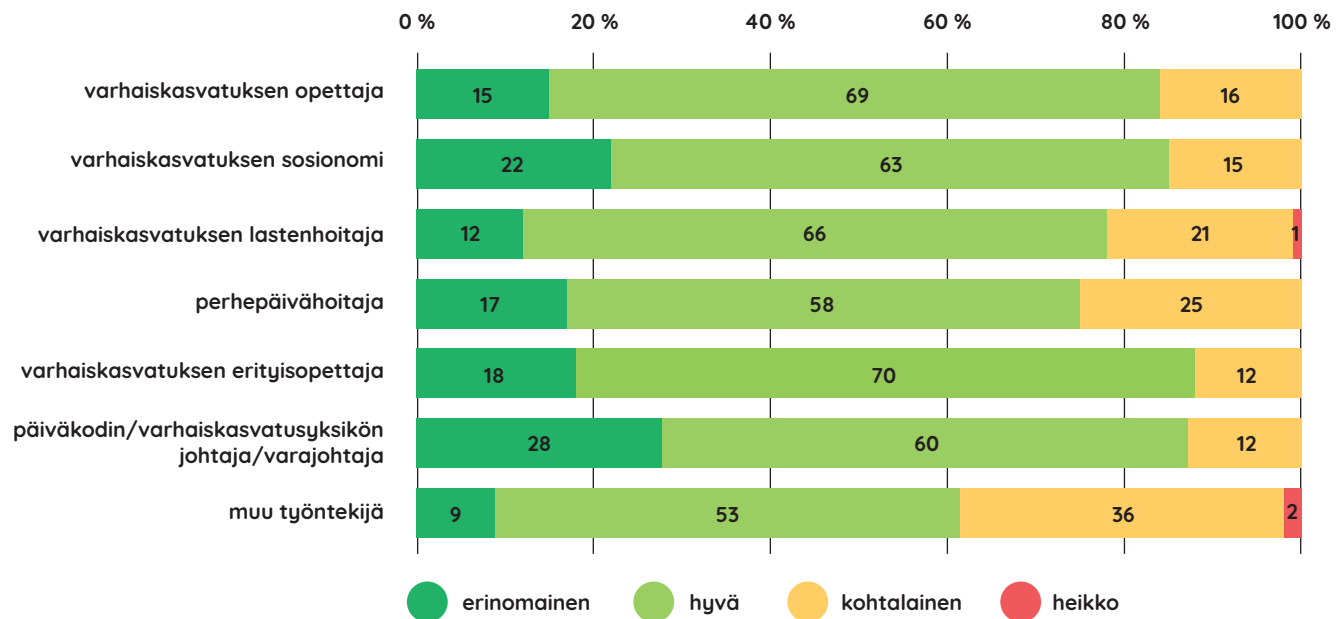
VARHAISKASVATTAJIEN OSAAMINEN JA KOULUTUSTARPEET

Vastaajia pyydettiin arvioimaan omaa osaamistaan lasten liikkumiseen liittyen. Osaamisensa arvioi erinomaiseksi 14 %, hyväksi 66 %, kohtalaiseksi 19 % ja heikoksi 1 % vastaajista. Arviot osaamisesta vaihtelivat toimenkuvien mukaan (kuvio 1). Osaamisensa erinomaiseksi arvioivia oli eniten johtajien joukossa (28 %). Kohtalaiseksi osaamisensa arvioi muista työntekijöistä 36 %, perhepäivähoitajista 25 % ja lastenhoitajista 21 %

Kolmannes vastaajista oli osallistunut viimeisen kolmen vuoden aikana liikunta-aiheiseen täydennyskoulutukseen. Näiden koulutusten aiheita olivat mm. lastentanssi, motoriset taidot, nassikkapaini, pihaleikit, satujuoga, seikkailuliikunta,

sherborne-menetelmä, toiminnallinen oppiminen ja ulkona oppiminen. Vastaajissa oli monia varhaiskasvatuksen liikunnan ammattitutkinnon ja liikuntaleikkikoulun ohjaajakoulutuksen käyneitä. Paljon mainintoja saivat myös Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelman järjestämät koulutukset sekä paikalliset ja alueelliset koulutukset.

Noin puolet henkilöstöstä arvioi tarvitsevansa koulutusta lasten liikkumiseen. Ammattiryhmät, joissa koettiin eniten tarvetta koulutukselle, olivat varhaiskasvatuksen opettajat ja sosionomit (52 %) ja vähiten koulutusta kokivat tarvitsevansa perhepäivähoitajat (30 %). Muissa ammattiryhmissä 40–45 % koki tarvetta koulutukselle.

Kuvio 1. Varhaiskasvattajien arviot omasta osaamisestaan lasten liikkumiseen liittyen.

***"Liikuntavastaavien tapaamiset
pitävät aihetta ja innostusta mielessä.
Se vaikuttaa arkeen suoraan."***

Koulutusta toivottiin muun muassa alle 3-vuotiaiden lasten liikuntaan, erityistä tukea tarvitsevien lasten liikkumiseen, motorisiin taitoihin, toiminnalliseen oppimiseen ja pienissä tiloissa liikkumiseen. Konkreettisia ideoita ja vinkkejä toivottiin runsaasti. Vinkkejä kaivattiin sekä yleisesti että esimerkiksi monipuolisesta liikkumisesta, liikuntaleikeistä, eri-ikäisille sopivasta liikunnallisesta toiminnasta ja liikunnan lisäämisestä arkitilanteissa. Avointen vastausten perusteella monet kokivat kaikenlaisen koulutuksen hyvänä ja tervetulleena.

Vertaistukea paikallisen tai alueellisen verkostotyön kautta koki tarvitsevansa 22 % vastaajista. Useimmiten vertaistukea

kokivat tarvitsevansa johtajat (38 %). Varhaiskasvatuksen opettajista, erityisopettajista ja sosionomeista vertaistukea kaipasi noin neljännes ja muissa ammattiryhmissä alle viidennes.

Toiveita paikalliselle ja alueelliselle verkostotyölle olivat eri yksiköiden sekä perhepäivähoitajien välinen yhteistyö ja seura-yhteistyö. Sisältötoiveita olivat esimerkiksi hyvien käytäntöjen ja ideoiden jakaminen, yhteistyössä järjestetty toiminta, keskustelut, tapaamiset sekä koulutus.

VARHAISKASVATUSYKSIKÖ LIIKKUMISEN MAHDOLLISTAJANA

Varhaiskasvattajilta kysyttiin mielipidettä liikkumisesta yleisesti sekä oman yksikön liikkumiseen liittyvistä käytänteistä. Lähes kaikki olivat samaa mieltä siitä, että heidän yksikössään lasten liikkumisen mahdollistaminen on kaikkien tehtävä ja että lapsia ohjataan ja kannustetaan liikkumiseen sukupuolesta riippumatta. Yli 90 % oli sitä mieltä, että liikkuminen vähentää lasten levottomuutta ja että erityistä tukea tarvitsevat lapset osallistuvat liikkumiseen yhdenvertaisesti muiden kanssa. Yli 80 % oli samaa mieltä siitä, että henkilöstö toimii arjessa liikkumista edistävasti ja että lasten toiveet liikkumisesta huomioidaan toiminnassa.

Useimmin eri mieltä (22 %) oltiin siitä, että keskustelu huoltajien kanssa lapsen liikkumisesta on osa rutiinia lapsenhaku-

tilanteissa. Noin 15 % vastaajista oli sitä mieltä, että eri-ikäisille lapsille ei järjestetä keskinäisiä liikuntaleikkejä, että liikkumisesta ei keskustella henkilöstön kesken säännöllisesti ja että turhia kieltoja, jotka rajoittavat lasten fyysistä aktiivisuutta, ei ole poistettu.

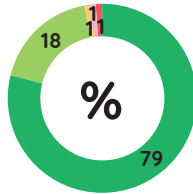
Mielipidettä ei osattu sanoa useimmin huoltajiin ja perheisiin liittyvissä väittämässä. Vastaajista 32 % ei osannut arvioida, onko keskustelu huoltajien kanssa osa rutiinia lapsenhakutilanteissa. Noin neljännes ei osannut arvioida, kannustetaanko heidän yksikössään perheitä liikkumaan yhdessä ja onko huoltajien suhtautuminen liikkumisen myönteistä.

"Liikunta lisää työhyvinvointia. Lapset saavat motorisia harjoitteita liikunnan muodossa päivittäin ja aktivoitutaan, on kyse aikuisista tai lapsista."

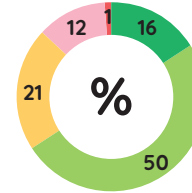

Yksikössäni...

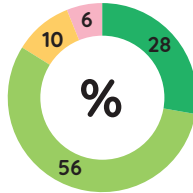
lasten liikkumisen mahdollistaminen on kaikkien tehtävä.

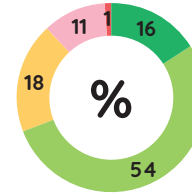
on poistettu turhat kiellot, jotka rajoittavat lasten fyysistä aktiivisuutta.

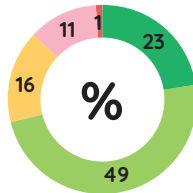
henkilöstö toimii arjessa lasten liikkumista edistävästi.

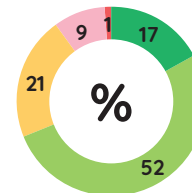
lapset saavat kokeilla rajojaan liikkujina ja ottaa riskejä.

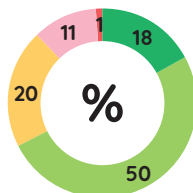
liikkumisesta keskustellaan henkilöstön kesken säännöllisesti.

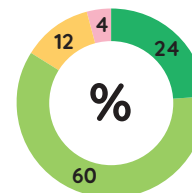
lapsilta kysytään säännömukaisesti toiveita liikkumisesta.

istumisen vähentämiseen on kiinnitetty huomiota.

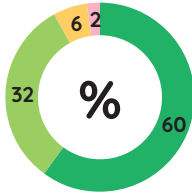
lasten toiveet liikkumisesta huomioidaan toiminnassa.

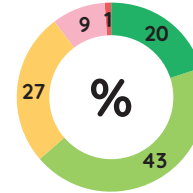
Kuvio 2. Yksikkökohtaiset väittämät liikkumisen edistämisestä varhaiskasvatuksessa.

Yksikössäni...

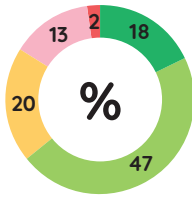
liikkuminen vähentää lasten levottomuutta.

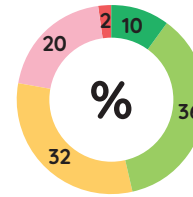
perheitä kannustetaan liikkumaan yhdessä.

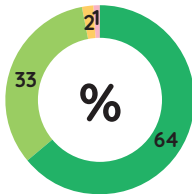
eri-ikäisille lapsille järjestetään keskinäisiä liikuntaleikkejä.

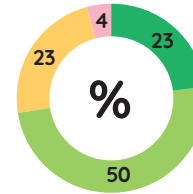
keskustelu huoltajien kanssa lapsen liikkumisesta on osa rutiinia lapsenhakutilanteissa.

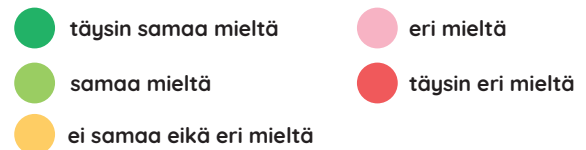
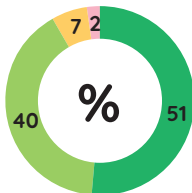
lapsia ohjataan ja kannustetaan liikkumiseen sukupuolesta riippumatta.

huoltajien suhtautuminen liikkumiseen on myönteistä.

erityistä tukea tarvitsevat lapset osallistuvat liikkumiseen yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Toimintatavat varhaiskasvatuksen muodon mukaan

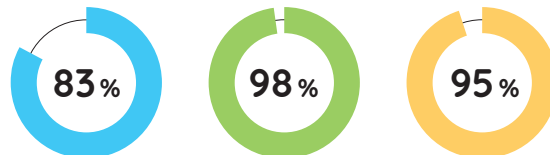
Varhaiskasvatuksen muotojen välillä oli eroa toimintatavoissa. Perhepäivähoidossa liikkumista edistävät toimintatavat olivat yleisempiä kuin päiväkodeissa ja avoimessa varhaiskasvatuksessa.

Johtajat arvioivat yksikkönsä toimintatapoja myönteisemmin kuin opettajat tai muut henkilöstön edustajat. Tällaisia toimintatapoja ovat liikkumisesta keskustelu henkilöstön kesken, istumisen vähentämisen huomiointi ja huoltajien keskustelu lapsen liikkumisesta lapsenhakutilanteissa.

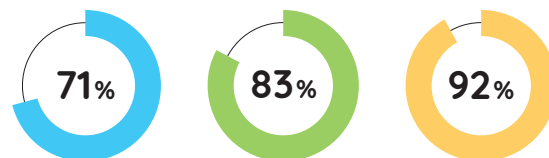
Kuvio 3. Yksikkökohtaiset väittämät liikkumisen edistämisestä eri varhaiskasvatusmuodoissa (väittämistä samaa mieltä ja täysin samaa mieltä olleet).

Yksikössäni...

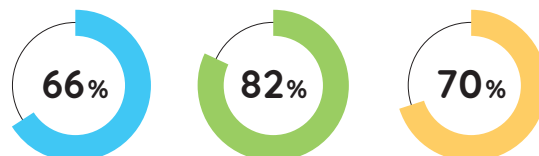
henkilöstö toimii arjessa lasten liikkumista edistävästi.

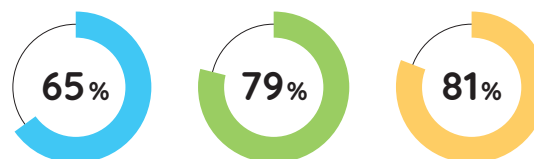
liikkumisesta keskustellaan henkilöstön kesken säännöllisesti.

istumisen vähentämiseen on kiinnitetty huomiota.

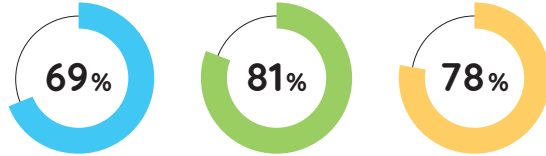

on poistettu turhat kiellot, jotka rajoittavat lasten fyysistä aktiivisuutta.

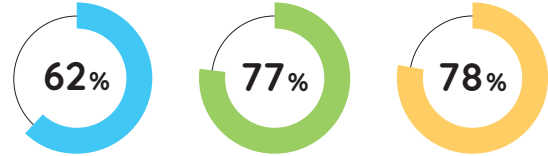

Yksikössäni...

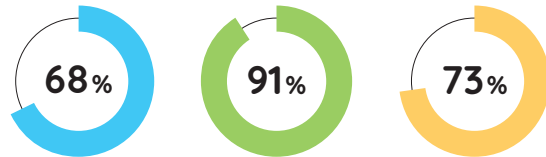
lapset saavat kokeilla rajojaan liikkujina ja ottaa riskejä.

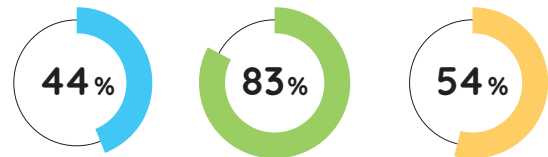
perheitä kannustetaan liikkumaan yhdessä.

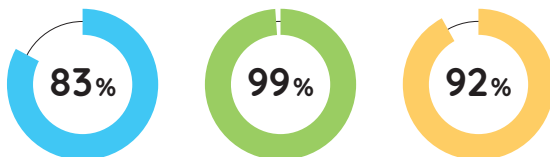
lapsilta kysytään säännömukaisesti toiveita liikkumisesta.

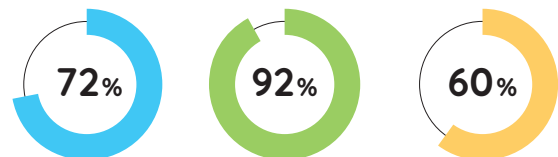
keskustelu huoltajien kanssa lapsen liikkumisesta on osa rutiinia lapsenhakutilanteissa.

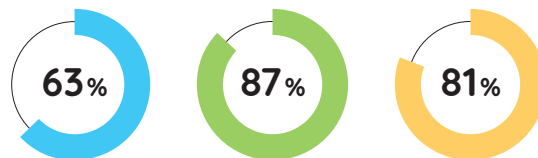
lasten toiveet liikkumisesta huomioidaan toiminnassa.

huoltajien suhtautuminen liikkumiseen on myönteistä.

eri-ikäisille lapsille järjestetään keskinäisiä liikuntaleikkejä.

päiväkodissa

perhepäivähoidossa

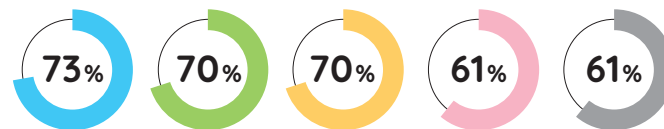
avoimessa varhaiskasvatuksessa

Toimintatavat päiväkodin koon mukaan

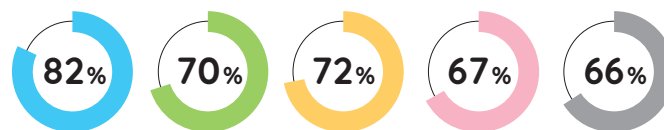
Liikuntaa edistäviä toimintatapoja tarkasteltiin myös päiväkodin koon mukaan. Pienemmissä yksiköissä joitain toimintatapoja toteutettiin yleisemmin. Tällaisia olivat turhien fyysistä aktiivisuutta rajoittavien kieltojen poistaminen, lupa lapsille kokeilla rajojaan liikkujina, eri-ikäisten lasten keskinäiset liikuntaleikit ja huoltajien kanssa keskustelu lapsen liikkumisesta lapsenhakutilanteissa. Tässä tarkastelussa ovat varhaiskasvatuksen muodoista mukana vain päiväkodit.

Yksikössäni...

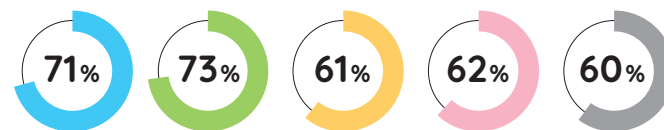
on poistettu turhat kiellot, jotka rajoittavat lasten fyysistä aktiivisuutta.

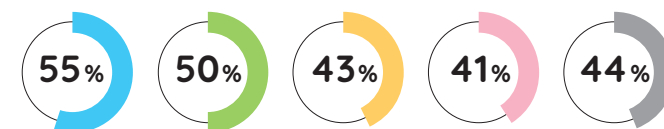
lapset saavat kokeilla rajojaan liikkujina ja ottaa riskejä.

eri-ikäisille lapsille järjestetään keskinäisiä liikuntaleikkejä.

keskustelu huoltajien kanssa lapsen liikkumisesta on osa rutiinia lapsenhakutilanteissa.

Kuvio 4. Yksikkökohtaiset väittämät liikunnan edistämisestä eri kokoisissa päiväkodeissa (väittämistä samaa ja täysin samaa mieltä olleet).

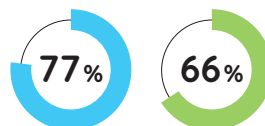
Toimintatavat ohjelmaan rekisteröityneissä ja muissa yksiköissä

Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelmaan rekisteröityneiden ja muiden yksiköiden välillä oli eroja yksikkötason toimintatavoissa (kuvio 5). Ohjelmaan rekisteröityneissä yksiköissä seuraavat toimintatavat olivat muita yksiköitä yleisempiä: henkilöstö keskustelee liikkumisesta säännöllisesti, kiinnittää huomiota istumisen vähentämiseen, poistaa turhat lasten fyysistä aktiivisuutta rajoittavat kiellot ja kannustaa perheitä liikkumaan yhdessä.

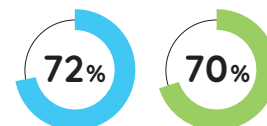
Kuvio 5. Yksikkökohtaiset väittämät liikumisen edistämisestä Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelmaan rekisteröityneissä ja muissa yksiköissä (väittämistä samaa ja täysin samaa mieltä olleet).

Yksikössäni...

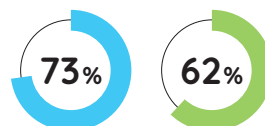
liikkumisesta keskustellaan henkilöstön kesken säännöllisesti.

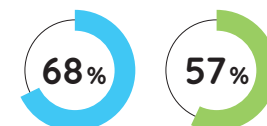
lapsilta kysytään säännönmukaisesti toiveita liikkumisesta.

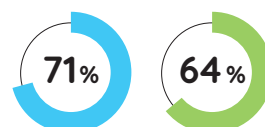
istumisen vähentämiseen on kiinnitetty huomiota.

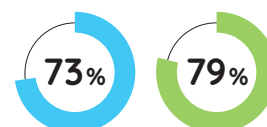
perheitä kannustetaan liikkumaan yhdessä.

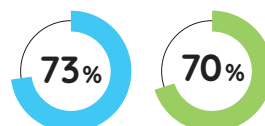
on poistettu turhat kiellot, jotka rajoittavat lasten fyysistä aktiivisuutta.

huoltajien suhtautumien liikkumiseen on myönteistä.

lapset saavat kokeilla rajojaan liikkujina ja ottaa riskejä.

 ohjelmaan rekisteröityneet yksiköt

 muut yksiköt

VARHAISKASVATUSRYHMÄ LIIKKUMISEN MAHDOLLISTAJANA

Yksikkökohtaisten toimintatapojen lisäksi kyselyllä kartoitettiin varhaiskasvatusryhmien toimintaa. Toimintaa selvitettiin kysymällä kuinka usein ryhmä toimii liikkumista edistävasti: päivittäin, viikoittain, kuukausittain, yksittäisiä kertoja tai ei koskaan (kuvio 6). Varhaiskasvattajista 85 % vastasi, että heidän ryhmänsä ulkoilee päivittäin säällä kuin säällä. Kaksi kolmesta vastasi, että heidän ryhmässään lapsilla on päivittäin mahdollisuus harjoitella motorisia taitoja. Lisäksi noin puolet vastasi, että henkilöstö aktivoi kaikkia lapsia liikkumaan ulkoilun aikana ja että lapsilla on vapaassa käytössä erilaisia liikuntavälineitä päivittäin.

Viikoittain toistuvia ryhmäkohtaisia toimia olivat suunnitelmallinen toiminta, jossa kaikki lapset hengästyvät (70 %), liikkuminen monipuolisesti eri tavoin erilaisissa ympäristöissä (60 %), kaikkien lapsien ohjaaminen kuormittavuudeltaan eritasoiseen liikuntaan ja peleihin (60 %) sekä mahdollisuus aktiiviseen liikuntaan sisätiloissa (51 %).

Yleisimpiä kerran kuussa toteutettavia toimia olivat liikkumisen suunnitteleminen ja toteuttaminen yhdessä lasten kanssa (23 %), kaikkien lasten ohjaaminen kuormittavuudeltaan eritasoiseen liikuntaan ja peleihin (18 %) sekä liikkuminen monipuolisesti eri tavoin erilaisissa ympäristöissä (17 %).

Ryhmä liikkumisen mahdollistajana -kysymyspatterissa käytettiin osittain samoja kysymyksiä kuin Karvin varhaiskasvatussuunnitelmien toteutumisen arvioinnissa (Repo ym. 2019). Karvin tulokset olivat päivittäisissä toiminnoissa pääosin myönteisempiä tai samalla tasolla. Liikkuva varhaiskasvatus-ohjelman kyselyn mukaan lapsilla oli yleisemmin mahdollisuus päivittäin aktiiviseen liikuntaan sisätiloissa kuin Karvin tuloksissa.

Kuvio 6. Liikkumista edistävän toiminnan useus varhaiskasvatusryhmässä.

Kun arvioit ryhmänne toimintaa kuluvan kevään aikana, kuinka usein...

ryhmässämme on toteutettu suunnitelmallista toimintaa, jossa kaikki lapset hengästivät.

olemme ohjanneet kaikkia lapsia kuormittavuudeltaan eritasoiseen liikuntaan ja peleihin.

ryhmämme lapsilla on vapaassa käytössä erilaisia liikuntavälineitä.

ryhmässämme lapsilla on mahdollisuus harjoitella motorisia taitoja.

ryhmämme henkilöstö aktivoi kaikkia lapsia liikkumaan ulkoilun aikana.

ryhmämme ulkoilee säällä kuin säällä.

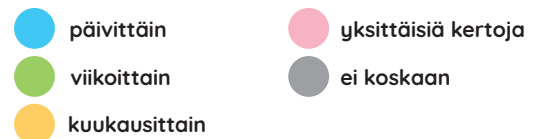
ryhmämme lapsilla on mahdollisuus aktiiviseen liikuntaan sisätiloissa.

ryhmässämme suunnitellaan ja toteutetaan liikkumista yhdessä lasten kanssa.

ryhmässämme on liikuttu monipuolisesti eri tavoin erilaisissa ympäristöissä.

LIIKUNNALLISEN TOIMINTAKULTTUURIN EDISTÄMINEN VARHAISKASVATUSYKSIKÖISSÄ

Liikkumista edistävät ja estävät tekijät yksikössä

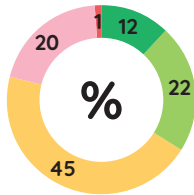
Varhaiskasvattajilta kysyttiin, mitkä tekijät ovat edistäneet tai estäneet liikkumista heidän yksikössään. Merkittävästi liikkumista olivat edistäneet useat henkilöstöön liittyvät asiat: osaaminen, keskinäinen vuorovaikutus, asenteet ja mahdollisuus täydennyskoulutukseen. Myös lasten toiveet koettiin liikkumista edistäviksi. Merkittävästi liikkumista estäneitä asioita olivat tilojen riittävyys ja esteettömyys, henkilöstön riittävyys sekä lapsiryhmien koko.

Varhaiskasvattajien mukaan useat esitetyistä asioista eivät olleet estäneet eivätkä edistäneet liikkumista. On myös mahdollista, että niitä ei ollut osattu arvioida ja siksi oli valittu neutraali vastausvaihtoehto. Näitä olivat varhaiskasvatusyksiköiden ja varhaiskasvatuksen hallinnon välinen yhteistyö, varhaiskasvatusyksiköiden keskinäinen yhteistyö, johtajien osaaminen, henkilöstön ja varhaiskasvatusyksikön johtajan välinen vuorovaikutus, huoltajien näkemykset hoidosta ja kasvatuksesta sekä lapsiryhmien ikäjakaumat.

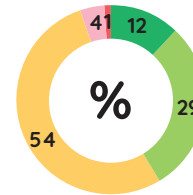
"Liikunnan lisääminen on todella tuonut päiviin iloa, motorisesti lahjakkaita lapsia sekä yhteen hiileen puhaltavan tyytyväisen henkilökunnan."

Missä määrin seuraavat asiat ovat estäneet tai edistäneet liikkumista yksikössänne?

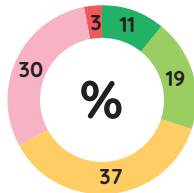
Lapsiryhmien ikäjakauma

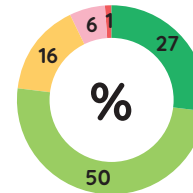
Johtajien osaaminen

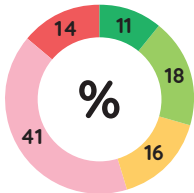
Lapsiryhmien koko

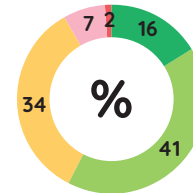
Henkilöstön osaaminen

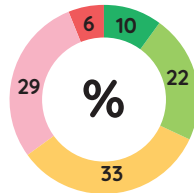
Tilojen riittävyys

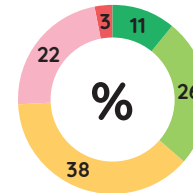
Henkilöstön mahdollisuus täydennyskoulutukseen

Tilojen esteettömyys

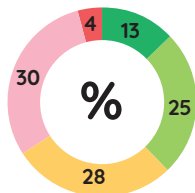

Henkilöstön saatavuus

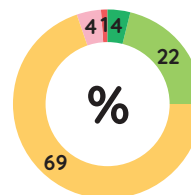

Kuvio 7. Liikkumista edistäneet tai estäneet asiat varhaiskasvatustyksyksissä.

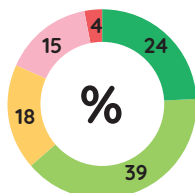
Henkilöstön riittävyys

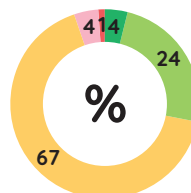
Varhaiskasvatustyksiköiden ja varhaiskasvatuksen hallinnon välinen yhteistyö

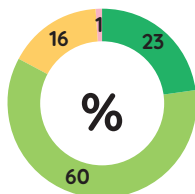
Henkilöstön asenteet

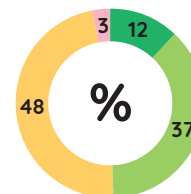
Varhaiskasvatuksen yksiköiden keskinäinen yhteistyö

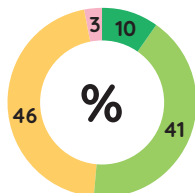
Lasten toiveet

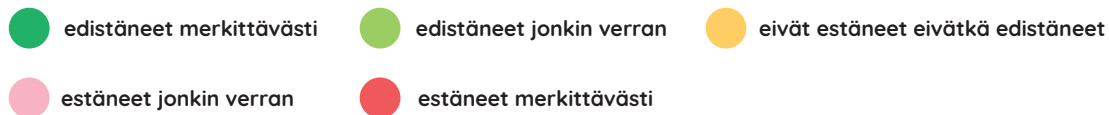
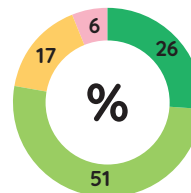
Henkilöstön ja varhaiskasvatustyksikön johtajan välinen vuorovaikutus

Huoltajien näkemykset hoidosta ja kasvatuksesta

Henkilöstön keskinäinen vuorovaikutus

Henkilöstön arviot työssäjaksamisestaan

Työkyky

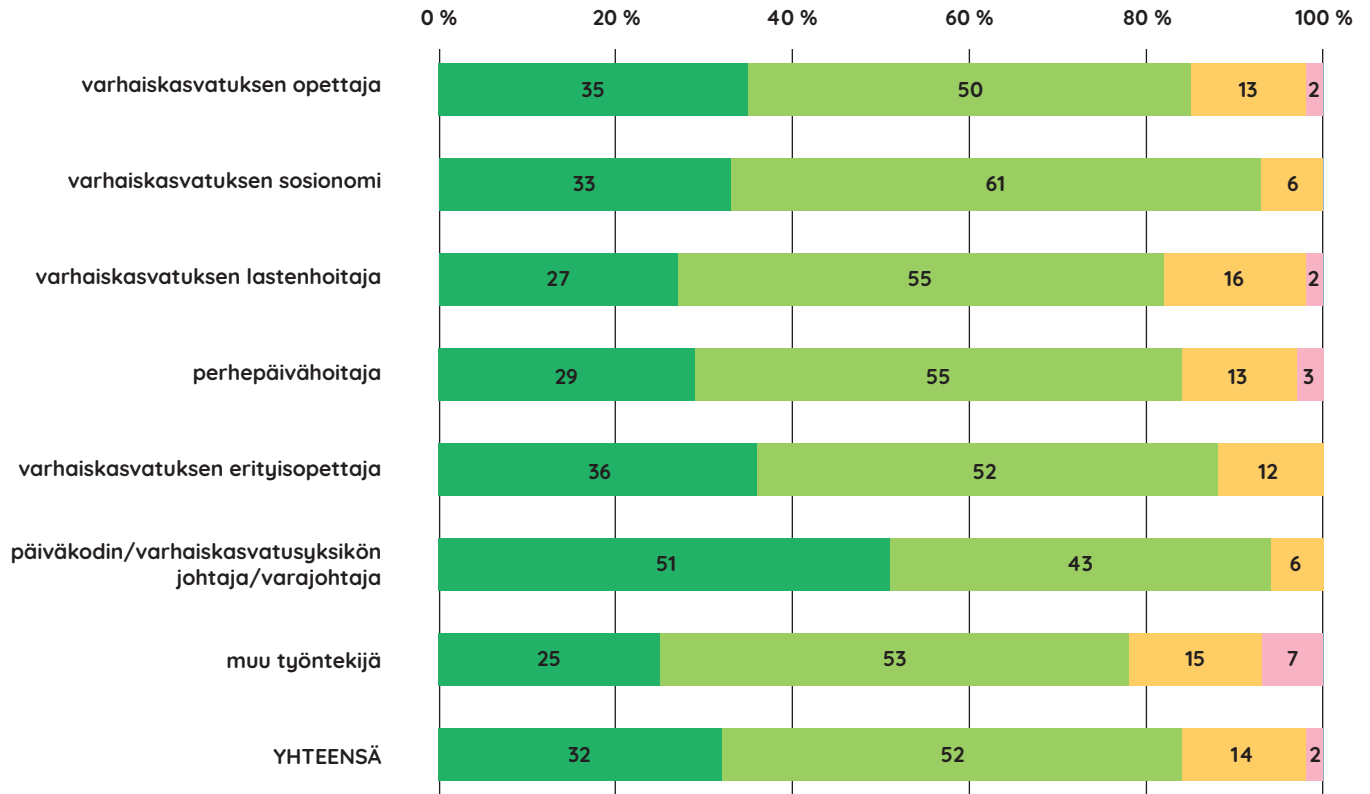
Vastaajia pyydettiin arvioimaan työkykyään asteikolla 0–10 (0=täysin työkyvytön, 10=työkyky parhaimmillaan). Kaikkien vastanneiden keskiarvo oli 8,27. Vastaajien työkyky toimenkuvan/ammattinimikkeen mukaan on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Arviot työkyvystä toimenkuvan mukaan (asteikko 0–10).

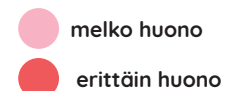
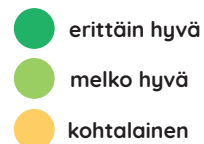
TYÖKYKY (KA.)	TOIMENKUVA/AMMATTINIMIKE
8,79	päiväkodin/varhaiskasvatusyksikön johtaja/varajohtaja
8,38	perhepäivähoitaja
8,37	varhaiskasvatuksen sosionomi
8,33	varhaiskasvatuksen erityisopettaja
8,23	varhaiskasvatuksen opettaja
8,22	varhaiskasvatuksen lastenhoitaja
8,13	muu työntekijä

Vastaajia pyydettiin arvioimaan työkykyään myös työn ruumiillisten ja henkisten vaatimusten kannalta (kuviot 8 ja 9). Ruumiillisten vaatimusten kannalta työkyky koettiin paremmaksi kuin henkisten. Ruumiillisten vaatimusten kannalta työkykynsä arvioi erittäin tai melko hyväksi 84 % vastaajista. Henkisten vaatimusten kannalta vastaava osuus oli 78 %. Ammattiryhmittäin oli eroja nykyisen työkyvyn arvioissa sekä ruumiillisten että henkisten vaatimusten kannalta. Johtajat arvioivat työkykynsä parhaimmaksi: 51 % ruumiillisten ja 43 % henkisten vaatimusten kannalta erittäin hyväksi.

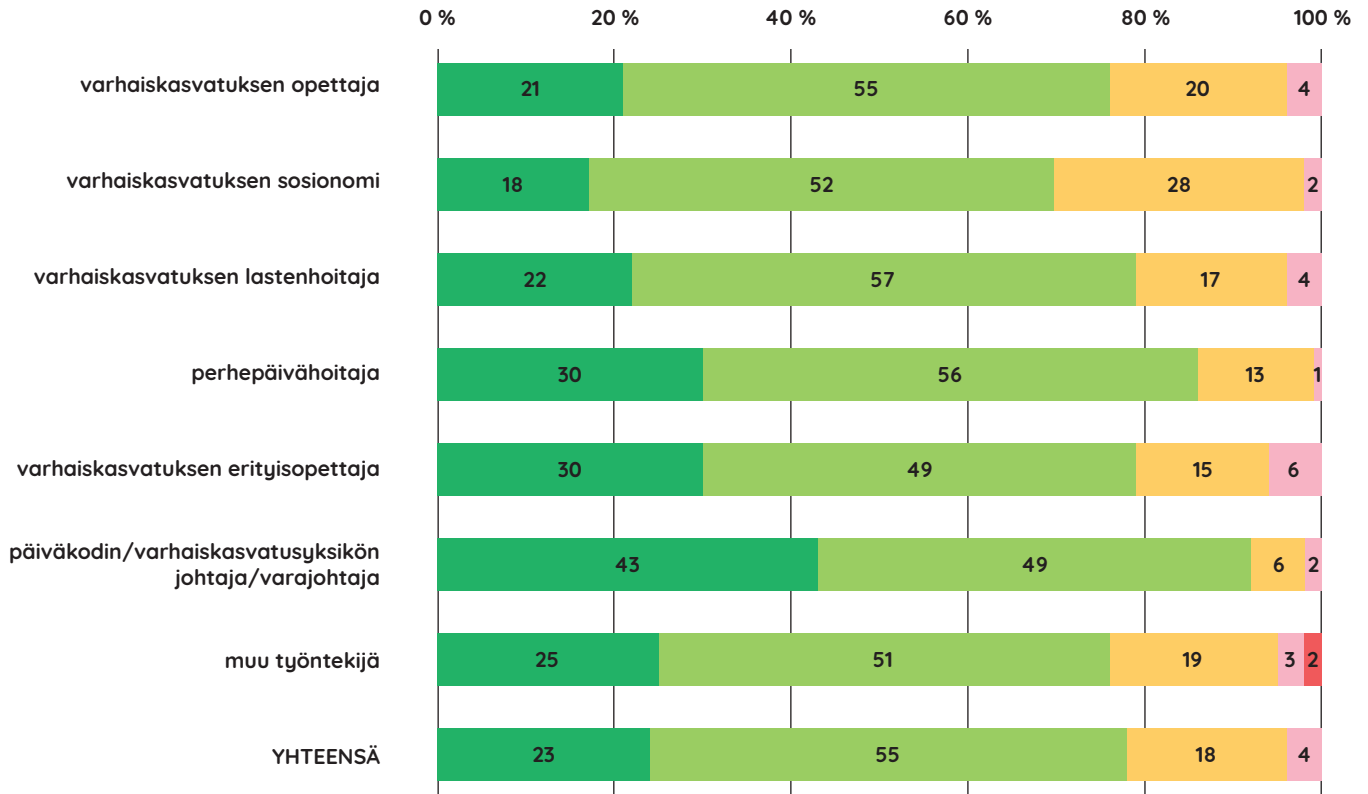
Arviot nykyisestä työkyvystä ruumiillisten vaatimusten kannalta

Kuvio 8. Varhaiskasvatuksen henkilöstön arviot nykyisestä työkyvystään ruumiillisten vaatimusten kannalta ammattiryhmien mukaan.

Arviot nykyisestä työkyvystä henkisten vaatimusten kannalta

Kuvio 9. Varhaiskasvatuksen henkilöstön arviot nykyisestä työkyvystään henkisten vaatimusten kannalta ammattiryhmien mukaan.

KOKEMUKSET LIIKKUVA VARHAISKASVATUS -TOIMINNASTA

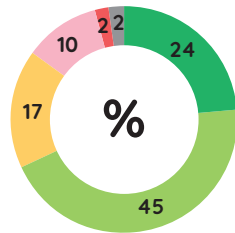
Kokemuksia Liikkuva varhaiskasvatus -toiminnasta kysyttiin niiltä, jotka vastasivat yksikön ilmoittautuneen Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelmaan (n=1227). Heistä 82 %:lla oli kokemuksia yksikkönsä Liikkuva varhaiskasvatus -toiminnasta ja 79 % oli osallistunut toimintaan.

Kokemukset Liikkuva varhaiskasvatus -toiminnasta omassa yksikössä olivat hyvin myönteisiä (kuvio 10). Varhaiskasvattajista 80 % uskoo, että heidän yksikköönsä jää pysyviä lasten liikkumista lisääviä käytäntöjä, ja 73 % on kokenut Liikkuva

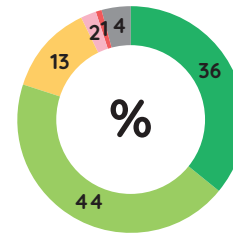
varhaiskasvatus -toiminnan hyödyllisenä omassa yksikössään. Noin 70 % kokee, että Liikkuva varhaiskasvatus -toiminta edistää lasten ja henkilöstön välistä vuorovaikutusta, on lisännyt lasten liikkumista heidän yksikössään sekä näkyy henkilöstön myönteisenä suhtautumisena liikkumiseen. Liikkuva varhaiskasvatus -toiminnasta puhutaan henkilöstön kesken noin 70 % yksiköistä ja 12 % yksiköistä ei. Noin viidennes vastaajista ei osannut sanoa mielipidettään Liikkuvaa varhaiskasvatus -toimintaa koskeviin väittämiin.

"Parasta Liikkuvassa varhaiskasvatuksessa on se, että liikunta ja liikkuminen tuodaan näkyvämmäksi osaksi päiväkotien arkea. Henkilökunnan tietous liikkumisesta lisääntyy, ajatusmaailmaa muuttuu ja toimintaympäristöjä muutetaan lapsille sopivimmiksi."

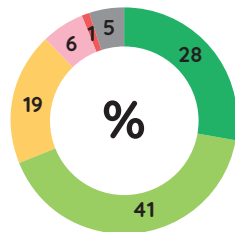
Liikkuva varhaiskasvatus -toiminnasta puhutaan henkilöstön kesken.

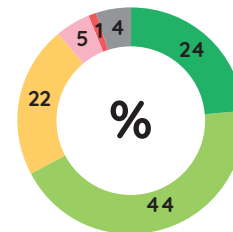
Uskon, että yksikköömme jää pysyviä lasten liikkumista lisääviä käytäntöjä.

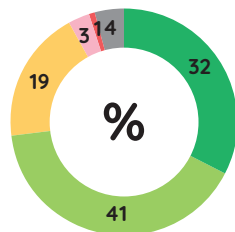
Liikkuva varhaiskasvatus -toiminta on lisännyt lasten liikkumista yksikössämme.

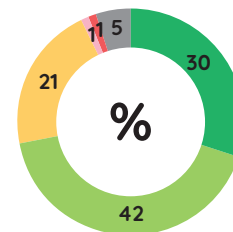
Liikkuva varhaiskasvatus -toiminta näkyy henkilöstön myönteisenä suhtautumisena liikkumiseen.

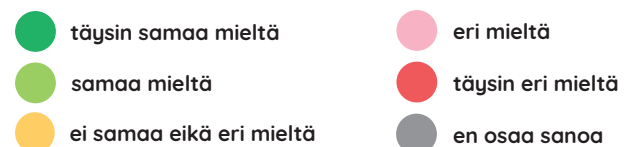
Olen kokenut Liikkuva varhaiskasvatus -toiminnan hyödyllisenä yksikössämme.

Liikkuva varhaiskasvatus -toiminta edistää lasten ja henkilöstön välistä vuorovaikutusta.

Kuvio 10. Kokemukset Liikkuva varhaiskasvatus -toiminnasta.

Liikkuva varhaiskasvatus -toimintaan liittyen vastaajia pyydettiin jatkamaan seuraavia virkkeitä:

- Parasta Liikkuvassa varhaiskasvatuksessa on...
- Olen pettynyt...
- En olisi uskonut, että...
- Jatkossa toivoisin...

Parasta Liikkuvassa varhaiskasvatuksessa -virkettä jatkettiin monenlaisilla sisällöillä. Useita mainintoja saivat asenteiden muutos, asian pitäminen esillä ja yllä, lasten liikkumisen lisääminen, yhdessä liikkuminen, henkilöstön innostus ja sitoutuminen, ideat ja vinkit, ilo ja yhdessä tekeminen, kaikkien osallistuminen, kannustaminen, koulutukset, lasten ilo ja liikunnan riemu, monipuolisuus sekä turhien kieltojen poistuminen. Kuvassa 2 on esitetty 50 useimmiten vastauksissa esiintynyttä sanaa.

Kuva 2. Parasta Liikkuvassa varhaiskasvatuksessa on -virkkeen jatkona esiintyneet 50 yleisintä sanaa.

Parasta Liikkuvassa varhaiskasvatuksessa on...

"että johtaja on sitoutunut kyseiseen ohjelmaan ja edistää ohjelman toteutumista koko yksikössä. Yhdessä on mukava suunnitella liikkuvan vakan toimintaa ja samalla se lisää yhteenkuuluvuuden tunnetta työyhteisössä, ja vaikutukset näkyvät jopa työhyvinvoinnin kasvuna."

"että jokaisen lapsen liikkumista tuetaan hänen omista lähtökohdistaan kannustaen ja kehuen."

"että se haastaa henkilöstön miettimään (lastenkin kanssa) erilaisia liikkumisen muotoja ja tarkastelemaan varhaiskasvatuspäivän toimintoja."

"liikkuvien lasten riemu, kun myös aikuiset osallistuvat liikkumiseen ja liikuntaleikeihin. Lasten omatoimisuus on parantunut myös pihapeleissä. Hakevat eri kavereita peleihin mukaan. Tukee yhteisöllisyyttä."

"monipuoliset uudet ideat liikunnan toteuttamiseen erilaisten lasten kanssa."

Olen pettynyt -virkkeen täydennyksissä mainintoja saivat muun muassa ajan puute, henkilöstön negatiivinen asennoituminen ja sitoutumattomuus, vanhempien ymmärtämättömyys

liikkumisen tärkeydestä, ahtaat tilat ja välineiden riittämättömyys. Vastaajien joukossa oli myös paljon sellaisia henkilöitä, jotka eivät tunteneet pettymystä.

Olen pettynyt...

"että vanhemmat eivät liikuta lapsiaan. Suurin osa lapsista ei ulkoile viikonloppuisin lainkaan."

"että tilat asettavat lasten liikkumiselle niin suuria rajoitteita."

"siihen, että on liian monta projektia päällekkäin."

"että koko henkilöstö ei innostu/sitoudu/ymmärrä liikunnan merkitystä."

"kun aika ei aina meinaa riittää toiminnan suunnitteluun ja toteutukseen siinä määrin kuin haluaisin."

"siihen, ettei kaikki henkilökunnasta hyödynnä tätä toimintaa omassa ryhmässään niin hyvin kuin olisi mahdollista."

"siihen, että nykyään korostetaan vain liikkumista ja monien muiden taitojen opettelu unohdetaan (esim. lukeminen, satujen kuuntelu, sosiaaliset taidot)."

"siihen, kun on niin harvoin mahdollisuus osallistua koulutuksiin."

"joskus turhiin kieltoihin, jotka estävät lasten liikkumista."

En olisi uskonut, että -virkkeen jatkona oli paljon erilaisia näkökulmia. Vastauksissa saatettiin ihmetellä toimintakulttuurin ja ihmisten asenteiden muuttamisen vaikeutta ja toisaalta nostettiin toiminnan esiintuomia myönteisiä kokemuksia.

Kokemukset tuovat esiin onnistumisen iloa omassa itsessä, yksikön henkilöstössä ja ilmapiirissä sekä lapsissa ja lasten kehityksessä.

En olisi uskonut, että...

"aikuisten asenteita on niin haastava kääntää."

"meillä saa pelata käytävillä!! Hienoa!!"

"lapset ovat niin taitavia suunnittelemaan."

"lapsi, joka ei tykkää liikkua kikattaa kippurassa ja touhuaa."

"koko talon henkilöstö lähtisi näin hyvin mukaan muuttamaan liikunta-kulttuuriamme."

"liikunnan siirtäminen arjen pieniin juttuihin olisi näin helppoa."

"liikunnalla on niin suuri positiivinen merkitys yhteishengen tuomiseen lasten ja aikuisten välille!"

"lapset innostuvat ikärakenteesta huolimatta aina mukaan liikkumaan omien kykyjensä mukaan."

"lasten karkeamotoriset taidot kehittyvät niin huimasti kun niihin panostetaan."

"minä olisin näin aktiivinen liikuntakasvattaja. Usein käsitykset liikkuvista ihmisistä vakiintuvat jo lapsuudessa: on urheilijat ja ei-urheilijat ja vielä yliopistossakaan en löytänyt itseäni. Vasta nämä koulutukset ja lasten ilo on vapauttanut minut."

"kaikki ihmiset eivät arvosta lasten liikkumista vaan ovat jopa vastaan hankaisia sen sallimisen suhteen!"

Jatkossa toivottiin muun muassa lisää koulutusta, uusia vinkkejä ja ideoita, keskustelua aiheesta, toimintojen vakiintumista, koko henkilöstön osallistumista ja vanhempien aktiivisuutta lastensa liikuttamisessa.

Jatkossa toivoisin...

"enemmän avoimia koulutusmahdollisuuksia henkilöstölle."

"että kaikki kasvattajat sitoutuvat edistämään lasten liikkumista."

"enemmän henkilöstön keskinäistä kommunikaatiota Liikkuva varhaiskasvatus -toiminnasta."

"että henkilökunta olisi innostuneempaa ja avoimempaa liikunnan lisäämisen suhteen (tähän siis vinkkejä ja tsemppausta)."

"että myös vanhemmat aktivoituisivat liikkumaan lastensa kanssa enemmän."

"että asiat jäisivät elämään käytänteissä."

YHTEENVETO

Henkilöstö luo liikuntamyönteistä toimintakulttuuria

Tämä raportti jatkaa Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelmaan liittyvien selvitysten sarjaa. Aiemmin on julkaistu tuloksia varhaiskasvatuksen olosuhteista (Kämpö ym. 2020). Keskiössä on varhaiskasvatuksen toimintakulttuuri liikkumisen näkökulmasta. Raportin tulokset kertovat, millaisia toimintatapoja varhaiskasvatusyksiköillä on käytössään ja mitkä ovat edellytykset toteuttaa liikuntamyönteistä toimintakulttuuria omassa yksikössä. Lisäksi tarkastellaan yksiköiden resursseja, henkilöstön voimavaroja ja kokemuksia Liikkuva varhaiskasvatus-toiminnasta. Liikuntamyönteisessä toimintakulttuurissa liikkuminen on osa varhaiskasvatuksen arkea. Henkilöstö luo ja välittää yksikön liikuntamyönteistä toimintakulttuuria lapsille ja yhdessä lasten kanssa.

Kokonaisuudessaan kyselyn vastauksista välittyy varhaiskasvatuksen henkilöstön myönteinen asenne liikkumista ja liikkumisen edistämistä kohtaan. Suurin osa on sitä mieltä, että heidän yksikössään lasten liikkumisen mahdollistaminen on kaikkien tehtävä ja että yhdenvertaisuus on huomioitu toiminnassa. Liikkumisen koetaan myös vähentävän lasten levottomuutta. Kaksi kolmesta varhaiskasvattajasta on sitä mieltä, että heidän yksikössään vähennetään istumista ja puretaan kietoja ja että lapsilla on lupa kokeilla rajojaan liikkujina.

Yksikkökohtaisia toimintatapoja vertailtiin varhaiskasvatuksen muodon, ammattinimikkeiden ja päiväkodin koon mukaan.

Vertailua tehtiin myös Liikkuva varhaiskasvatus -ohjelmaan rekisteröityneiden ja rekisteröitymättömien yksikköjen välillä. Perhepäivähoito näyttäytyy tulosten mukaan aktiivisena liikkumista edistävänä varhaiskasvatuksen muotona, kun taas päiväkodeissa joitakin toimintatapoja toteutetaan yleisemmin pienissä kuin suurissa yksiköissä. Näiden tulosten perusteella henkilöstön ja lasten määrällä on vaikutusta liikuntamyönteisen toimintakulttuurin toteuttamiseen.

Johtajilla on myönteisempi käsitys esimerkiksi henkilöstön kesken käydyn keskustelun säännöllisyydestä ja istumisen vähentämisen huomioidusta kuin muilla ammattiryhmillä. Ohjelmaan rekisteröityneet yksiköt keskustelevat säännöllisesti liikkumisesta, sallivat lasten kokeilla rajojaan liikkujina ja kannustavat perheitä liikkumaan yhdessä yleisemmin kuin yksiköt, jotka eivät ole mukana ohjelmassa.

Liikkumista varhaiskasvatusyksiköissä edistävät merkittävästi useat henkilöstöön liittyvät asiat, kuten osaaminen, keskinäinen vuorovaikutus, asenteet ja mahdollisuus täydennyskoulutukseen. Myös lasten toiveet koettiin liikkumista edistäviksi. Sen sijaan merkittävästi liikkumista estäviä asioita varhaiskasvatusyksiköissä ovat tilojen riittävyys ja esteettömyys, henkilöstön riittävyys sekä lapsiryhmien koko.

Henkilöstön voimavarat toimintakulttuurin mahdollistajina

Varhaiskasvatushenkilöstön tietoisuus varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suosituksista on erinomainen. Ohjelman varhaiskasvatukselle asettama kahden tunnin tavoite koetaan pääosin mahdolliseksi saavuttaa. Joihinkin tavoitteen saavuttamista estäviin asioihin, kuten henkilöstön asenteisiin ja lasten erilaisuuteen liikkujina, on mahdollista vaikuttaa huomioimalla niitä yksikön kehitystyössä. Vastauksista nousi esiin myös kodin vastuun korostaminen niin, ettei vastuu lasten liikkumisesta jää ainoastaan varhaiskasvatusyksiköille.

Valtaosa (80 %) vastaajista arvioi lasten liikkumiseen liittyvän osaamisensa hyväksi tai erinomaiseksi. Kolmannes vastaajista oli osallistunut viimeisen kolmen vuoden aikana liikunta-aiheiseen täydennyskoulutukseen. Noin puolet koki tarvitsevana koulutusta ja noin viidennes vertaistukea paikallisen tai alueellisen verkostotyön kautta.

Varhaiskasvattajilta selvitettiin myös arvioita heidän työssäjaksamisestaan. Kaikkien vastaajien keskiarvo työkyvystä oli 8,27 asteikolla 0–10. Johtajien arviot omasta työkyvystään olivat muita ammattiryhmiä korkeampia. Yleisesti työkyky koettiin paremmaksi ruumiillisten vaatimusten kuin henkisten vaatimusten kannalta. Huolta herättää, että noin viidennes henkilöstöstä arvioi työkykynsä henkisten vaatimusten kannalta melko huonoksi tai kohtalaiseksi. Liikuntamyönteisessä toimintakulttuurissa henkilöstön rooli on keskeinen. Henkilöstön työkyky ja hyvinvointi kannattaa ottaa yhdeksi kehitettäväksi osa-alueeksi Liikkuva varhaiskasvatus -toiminnassa, jolloin jokainen varhaiskasvattaja voi löytää itselleen luontevan tavan osallistua toimintaan.

Kehitettävää riittää jatkossakin

Tämän kyselyn pääasiallinen vastaajajoukko saatiin sellaisista kunnista, jotka toimivat Liikkuva varhaiskasvatus -verkostoissa. Näin ollen vastaajat saattavat olla liikuntamyönteisempiä kuin sellaisissa kunnissa, joissa asiaan ei olla kiinnitetty huomiota. Kehitettävää yksikkötasolta löytyy huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Alle puolet varhaiskasvattajista vastasi, että keskustelu huoltajien kanssa lapsen liikkumisesta on osa rutiinia lapsenhakutilanteissa. Kertomalla huoltajille miten paljon tai millaista liikuntaa on kyseisenä päivänä kertynyt, tulisi viestittyä kotiin liikkumisen tärkeydestä ja kannustettua perheen yhteiseen liikkumiseen.

Kokemukset Liikkuva varhaiskasvatus -toiminnasta olivat hyvin myönteisiä: yksiköön uskotaan jäävän pysyviä lasten liikkumista lisääviä käytäntöjä ja toiminta koettiin hyödyllisenä. Vastausten hyvin myönteisen sävyn lisäksi avoimissa vastauksissa nousi esiin myös kriittisiä kommentteja. Kysymyksiä herätti esimerkiksi, miksi juuri liikuntaa tai liikkumista pitää nostaa esille muiden asioiden ”kustannuksella”. Epäkohtana koettiin myös se, että liikkumisen edistämistyö jakaantuu epätasaisesti yksikössä. Kaikki henkilöstön jäsenet eivät koe asiaa omakseen, eivätkä osallistu toimintaan.

Liikunnan toteuttamisen näkökulmasta on tärkeää huomioida lähtökohdiltaan erilaiset lapset yhdenvertaisesti. Esimerkiksi motorisen oppimisen vaikeudesta kärsivät lapset ovat usein alitunnistettuja. ADHD ja oppimisvaikeudet puolestaan tunnetaan paremmin, ja tuen tarve on helpompi arvioida. Motorisen oppimisen vaikeuksien tunnistamiseksi yhteistyö neuvolan kanssa on tärkeää.

Lasten osallisuutta liikunnallisen toimintakulttuurin kehittämisessä voitaisiin edelleen lisätä. Yksikkötasolla liikkumista edistävien toimintatapojen luominen ei ole helppoa, mutta prosessin onnistuessa yhteisesti sovitut toimintatavat tukevat ryhmissä tapahtuvaa arjen pedagogiikkaa. Liikkumisen edistäminen vaatii vakiintuakseen rakenteita ja rutiineja sekä jatkuvaa vuorovaikutusta henkilöstön kesken. Koko yksikön henkilöstön mukaan ottaminen liikuntamyönteisen toimintakulttuurin suunnitteluun ja toteuttamiseen vahvistaa osallisuutta ja yhteisöllisyyttä.

LÄHTEET

Kämppi, K., Inkinen, V., Turunen, M. ja Laine, K. 2020.
Liikkumisen olosuhteet varhaiskasvatustyksiköissä.
Verkkojulkaisu. Likes-tutkimuskeskus.

Repo, L., Paananen, M., Eskelinen, M., Mattila, V., Lerkkanen,
M-K., Gammelgård, L., Ulvinen, J., Marjanen, J., Kivistö,
A. & Hjelt, H. 2019. Varhaiskasvatuksen laatu arjessa -
Varhaiskasvatussuunnitelmien toteutuminen päiväkodeissa
ja perhepäivähoidossa. Kansallinen koulutuksen
arviointikeskus. Julkaisut 15:2019.

Varhaisvuosien fyysisen aktiivisuuden suositukset 2016. Iloa,
leikkiä ja yhdessä tekemistä. Opetus- ja kulttuuriministeriö
2016:21.

LIKKUVA
VARHAISKASVATUS